

(i) Printed Pages : 8]

Roll No. ....

(ii) Questions : 9+9+9]

Sub. Code :

0	1	3	1
---	---	---	---

Exam. Code :

0	0	0	2
---	---	---	---

**B.A./B.Sc. (General) 2nd Semester
Examination**

1047

MUSIC

(Instrumental)

(In All Mediums)

Paper : Theory

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 45

Note :- Attempt five questions in all, selecting at least one question from each Unit. 9th question from Unit-

V is compulsory. All questions carry equal marks.

Unit-I

1. Write in detail about Nad in Indian Music.
2. Describe about the Thaata Paddhati and Pt. Bhatkhande. 9,9

N-339

(1)

Turn Over

Unit-II

3. Explain any *three* of the following notes :

(i) Matra

(ii) Sam

(iii) Thali

(iv) Khali

(v) Avartan

4. Explain Tora, Jhala and Bols of Mizrab.

9,9

Unit-III

5. Write a life sketch and contribution of Pt. Ravi Shankar in the field of Music.

6. What do you know about Laya and Taal in music ?

9,9

Unit-IV

7. Write a Fast Gat (Drut Gat) with two Toras of your syllabus.

8. Write Ekgun and Dugun layakaries of Jhaptal and Kaharva Taal.

9,9

N-339

(2)

Unit-V

Compulsory Question

9. Write any *nine* answers.

- (i) What will one wear of finger while playing Sitar ?
- (ii) Write the Vadi-Samvadi Swara of Rag Yaman.
- (iii) Write the date of birth of Pt. Ravi Shankar.
- (iv) Write the Jati of Rag Yaman.
- (v) Is Nada Sound or Tala ?
- (vi) Which Thata has Rag Kafi ?
- (vii) Which Instrument Pt. Ravi Shankar plays ?
- (viii) How many Thata's are described by Pt. V.N. Bhatkande ?
- (ix) How many Matra's in Kaharva Taal ?
- (x) Write Vadi-Samvadi Swara of Rag Kafi.
- (xi) Which Thata has Rag Yaman ?
- (xii) Which Laya is used for Drut Gat ?
- (xiii) Write Gayan-Vadan time of Rag Kafi. 1×9=9

हिन्दी माध्यम

नोट :- प्रत्येक इकाई से एक प्रश्न चुनते हुए कुल पाँच प्रश्न कीजिए। प्रश्न संख्या 9 अनिवार्य है। सभी प्रश्नों के अंक समान हैं।

इकाई-I

1. भारतीय संगीत में नाद के विषय में विस्तारपूर्वक लिखिए।
2. पं. भातखण्डे जी की थाट पद्धति का वर्णन कीजिए। 9,9

इकाई-II

3. निम्नलिखित में से किन्हीं तीन पर टिप्पणियाँ लिखिए :
  - (i) मात्रा
  - (ii) सम
  - (iii) ताली
  - (iv) खाली
  - (v) आवर्तन
4. तोड़ा, झाला व मिज़राब के बोल को विस्तारपूर्वक लिखिए। 9,9

इकाई-III

5. पं. रवि शंकर का जीवन-परिचय व उनकी संगीत के प्रति देन का वर्णन कीजिए।

6. लय और ताल के विषय में आप क्या जानते हैं ? विस्तारपूर्वक लिखिए।

9,9

इकाई-IV

7. अपने पाठ्यक्रम में से किसी भी एक राग की द्रुत गत, दो तोड़ों सहित लिखिए।
8. झपताल व कहरवा ताल की एकगुण व दुगुण लयकारियाँ लिखिए।

9,9

इकाई-V

(अनिवार्य प्रश्न)

9. किन्हीं नौ प्रश्नों के उत्तर दीजिए :
- (i) सितार बजाते समय उंगली में क्या पहनते हैं ?
  - (ii) राग यमन के वादी-संवादी स्वर लिखिए।
  - (iii) पं. रवि शंकर की जन्म-तिथि लिखिए।
  - (iv) राग यमन की जाति लिखिए।
  - (v) नाद ध्वनि है या ताल ?
  - (vi) राग काफी का थाट लिखिए।
  - (vii) पं. रविशंकर कौनसा वाद्य बजाते हैं ?

(viii) ਪੰ. ਵੀ. ਏਨ ਭਾਤਖੁਣਡੇ ਨੇ ਕਿਤਨੇ ਥਾਟ ਬਥਾਏ ਹਨ ?

(ix) ਕਹਰਕਾ ਥਾਲ ਮੇਂ ਕਿਤਨੀ ਮਾਤਰਾਏਂ ਹਨ ?

(x) ਰਾਗ ਕਾਫੀ ਕੇ ਕਾਦੀ-ਸੰਗਾਦੀ ਸਵਰ ਲਿਖਿਏ।

(xi) ਰਾਗ ਧਮਨ ਕਾ ਥਾਟ ਕਥਾ ਹੈ ?

(xii) ਫੁੱਤ ਗਤ ਮੇਂ ਕੌਨਸੀ ਲਧ ਪ੍ਰਯੁਕਤ ਹੋਤੀ ਹੈ ?

(xiii) ਰਾਗ ਕਾਫੀ ਕਾ ਗਾਧਨ-ਕਾਧਨ ਸਮਧ ਲਿਖਿਏ।

1×9=9

ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਧਿਅਮ

ਨੋਟ :- ਹਰ ਇੱਕ ਇਕਾਈ ਤੋਂ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਚੁਣਦੇ ਹੋਏ ਕੁੱਲ ਪੰਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ. 9 ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਅੰਕ ਸਮਾਨ ਹਨ।

ਇਕਾਈ-I

1. ਭਾਰਤੀ ਸੰਗੀਤ ਵਿੱਚ ਨਾਦ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿੱਚ ਵਿਸਤਾਰਪੂਰਵਕ ਲਿਖੋ।
2. ਪੰ.ਭਾਤਖੰਡੇ ਜੀ ਦੀ ਥਾਟ ਪੱਧਤੀ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ।

9,9

ਇਕਾਈ-II

3. ਨਿੱਚੇ ਲਿਖੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਤਿੰਨ ਉੱਤੇ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਲਿਖੋ :

- (1) ਮਾਤਰਾ
- (2) ਸਮ
- (3) ਤਾਲੀ
- (4) ਖਾਲੀ
- (5) ਆਵਰਤਨ

4. ਤੋੜਾ, ਝਾਲਾ ਅਤੇ ਮਿਜ਼ਾਰਬ ਦੇ ਬੋਲ ਨੂੰ ਵਿਸਤਾਰਪੂਰਵਕ ਲਿਖੋ। 9,9

ਇਕਾਈ-III

5. ਪੰ. ਰਵੀ ਸ਼ੰਕਰ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਜਾਣ-ਪਹਿਚਾਣ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀ ਦੇਣ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ ।
6. ਲੈਯ ਅਤੇ ਤਾਲ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿੱਚ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ? ਵਿਸਤਾਰਪੂਰਵਕ ਲਿਖੋ। 9,9

ਇਕਾਈ-IV

7. ਆਪਣੇ ਕੋਰਸ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਇੱਕ ਰਾਗ ਦੀ ਦੂਤ ਗਤ, ਦੋ ਤੋੜੇ ਸਹਿਤ ਲਿਖੋ।
8. ਝਪਤਾਲ ਅਤੇ ਕਹਰਵਾ ਤਾਲ ਦੀ ਏਕਗੁਣ ਅਤੇ ਦੁਗੁਣ ਲਇਕਾਰੀਆਂ ਲਿਖੋ। 9,9

ਇਕਾਈ-V

ਲਾਜ਼ਮੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ

9. ਕਿਸੇ ਨੌਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਦਿਓ :

- (1) ਸਿਤਾਰ ਵਜਾਉਂਦੇ ਸਮੇਂ ਉਂਗਲ ਵਿੱਚ ਕੀ ਪਾਓਂਦੇ ਹਨ ?
- (2) ਰਾਗ ਯਮਨ ਦੇ ਵਾਦੀ-ਸੰਵਾਦੀ ਸੂਰ ਲਿਖੋ।
- (3) ਪੰ. ਰਵੀ ਸ਼ੰਕਰ ਦੀ ਜਨਮ-ਤਾਰੀਖ ਲਿਖੋ।
- (4) ਰਾਗ ਯਮਨ ਦੀ ਜਾਤੀ ਲਿਖੋ।
- (5) ਨਾਦ ਆਵਾਜ਼ ਹੈ ਜਾਂ ਤਾਲ ?
- (6) ਰਾਗ ਕਾਫ਼ੀ ਦਾ ਥਾਟ ਲਿਖੋ।

- (7) ਪੰ.ਰਵੀਸ਼ੰਕਰ ਕਿਹੜਾ ਸਾਜ਼ ਵਜਾਉਂਦੇ ਹਨ ?
- (8) ਪੰ.ਵੀ.ਐਨ ਭਾਤਖੰਡੇ ਨੇ ਕਿਹੜੇ ਥਾਟ ਦੱਸੇ ਹਨ ?
- (9) ਕਹਰਵਾ ਤਾਲ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨੀਆਂ ਮਾਤਰਵਾਂ ਹਨ ?
- (10) ਰਾਗ ਕਾਫ਼ੀ ਦੇ ਵਾਦੀ-ਸੰਵਾਦੀ ਸੂਰ ਲਿਖੋ।
- (11) ਰਾਗ ਯਮਨ ਦਾ ਥਾਟ ਕੀ ਹੈ ?
- (12) ਦੂਤ ਗਤ ਵਿੱਚ ਕਿਹੜੀ ਲੈਯ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ?
- (13) ਰਾਗ ਕਾਫ਼ੀ ਦਾ ਗਾਇਨ-ਵਾਦਨ ਸਮਾਂ ਲਿਖੋ।

1×9=9